

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

36. An qiu bona fide expendit monetam falsam, teneatur ad
restitutionem? Et quid, si mala fide in alium transtulerit prædictam
monetam falsam? Ex p. 3. t. 6. & Misc. 2. r. 3.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

Sic roentur. que haze el daño d' passadas mercadurias vedadas, y los disimulacion estan obligados a pagar la pena a la persona, que lo auia de auer, no en quanto es pena, si no por se daño, que se haze contra justicia contra el arrendador, d' la persona que lo auia de auer. Sic ille.

2. Sed contrariam sententiam ipsemet Villalobos putat probabilis esse, & illam tenent absolute Lessius lib. 2. c. 13. dub. 10. art. 73. Nauarrus c. 25. nu. 34. Syluester ver. restit. 3. q. 5. § Tannerus in 2. 2. dispur. 4. q. 6. dub. 2. num. 83. & alij. Et ratio est, quia poena non debet ante sententiam, vel melius, quia custodes huiusmodi non tenentur ex iustitia accusare, vt dominus, vel respublica dicitur multis, sed solum vt damna impediatur, & vestigalia soluantur; ergo, &c. Et eadem ratione putat Tannerus publicos aestimatoses rerum venalium, non teneri pecuniarum illam multam solvere, quam soluisent denunciati sui, etiam si eos deserere negligent.

3. Notandum est etiam hic obiter, quod Lessius vbi supra n. 68. Nauarra lib. 4. c. 4. n. 12. & alij notant, quod si fur tibi aliquid det, ne impediatur ipsius furum; clamando, vel manifestando, teneberis ad restitutionem. Sed contrarium docet Sotus lib. 4. q. 7. art. 1. & Nauarrus cap. 17. n. 21. & alij, dum hoc facere non teneris ex officio. Hinc notat Layman in Theol. moral. lib. 4. sect. 5. vradat. 2. cap. 5. numer. 7. Nauarrus cap. 24. numer. 7. Lessius vbi supra, num. 74. & alij, quod si aliquis ex domesticis furaretur res ex domo, non tenentur ad restitutionem alij famulij, qui hoc vident, sed ille tantum cui cura domus, Sotus lib. 4. q. 7. art. 3. Nauarra lib. 3. c. 1. n. 224. & alij, nisi fures extranei domum ingrediuntur ad furandum, nam tunc ex iustitia ratione famulatus censentur obligari ad res domini ab iniuria externorum tuendas: & ex eodem principio docent Molina, & Syluester, quos citat, & sequitur Lessius lib. 2. c. 30. dub. 3. n. 59. quibus ego addo Tannerum in 2. 2. D. Thoms. disp. 4. q. 6. dub. 2. n. 79. testem quantumvis citatum praecise ob denegatam restitutionem, non teneri de tali damno partis, quia non ita certo constat talem ex officio, siue ex iustitia erga alteram partem adriem teneri ad bonum eius procurandum, vel eiusmodi damnum eius impediendum.

Sup hoc supra in Ref. 33 § Sed si. & in aliis eius nou.

Et pro contento a lia. 9. huius §. supra in Ref. 31. & 32. §. 1. & 2. & in Ref. 33. §. 1. 2. & 3.

RESOL. XXXVI.

An qui bona fide expendit monetam falsam teneatur ad restitutionem?
Et quid si mala fide in alium transfulerit praecliam monetam falsam? Ex p. 3. tr. 6. & Misc. 2. Ref. 3.

§. 1. Hic casus frequenter accidit, Syluester ver. falsarij, §. 6. & Angelus eodem verb. §. 4. asserunt, quod ignoranter accipiens falsam monetam, & scienter expendens, tenetur damnificato ad restitutionem. Igitur ex eorum sententia, si eadem bona fide in alium transfulerit, non tenetur.

2. Sed contrarium docet Petrus Nauarra de restit. lib. 2. c. 1. n. 3. error enim meus, ait ille, nulli nocere debet, sed error suos tenere debet auctores. Idem docet Nauarrus in man. c. 17. n. 167. Vtraque opinio est probabilis.

RESOL. XXXVII.

An Principes, & alij Domini, in quorum territorio viatores patiuntur depraedationes, teneantur eis damnum rescarcire?
Et qua ratione damnum probari debeat? Ex p. 8. tr. 7. & Misc. Ref. 8.

§. 1. Libenter hanc questionem fufius praxer mo- rem meum pertracto, vt Confessarij videant onus, quod Principes premit vt meantur vias pro securitate mercatorum & aliorum. Et suppono Principes teneri rescarcire damna, quoties norunt vias publicas in suo territorio praedonibus infestas esse, nec tamen securitati viarum prospiciunt, sicuti etiam si postea quam certiores facti sunt de rapina confestim latrones non insequuntur, vt capti viatores res suas recuperent. Difficultas est, an extra casus iam dictos Principes teneantur ad rapine emendationem: & negatiuam sententiam tenet Henricus Bocerus, & quia codex rarus est, posnam omnia eius argumenta per extensum sic enim asserit in tract. de Regalibus, c. 2. num. 156. Existimo non esse obligatum territorij dominum, vt mercatorum alij viatori rescarciat damnum, quod praedonis iniuria contraxit in via publica.

2. Primum est illud: Non est vlla obligatio, nisi que iure aliquo, vel ciuili, vel praetorio, constituta, vel comprobata sit. §. omnium auctem. Insti. de obligat. & illegitima 6. ff. de pact. Id quod agnoscit etiam Donell. lib. 1. 2. commentar. c. 2. in princ. vbi scribit, id in primis in iure obligationis inquirendum esse, an sit aliqua constituta obligatio.

3. Hinc nuda pactio, vt destituta iuris auxilio, hac in parte efficacem obligationem non parit. legem 10. ff. de pact. & l. iuris gentium 7. §. sed cum nulla, ibi, vbi nuda pactio actionem non parit, & §. quinto, vbi, ne ex pacto actio nascitur, ff. de iur. & l. si tibi 27. de locat. & conductione. Vnde vltura ex mutua pecunia pacto promissa, non debentur. l. 3. C. de usuris, proindeque indubitae dicuntur l. c. §. Imperator. ff. de soluitio. Vt igitur ex pacto efficac oriri possit obligatio & actio, necesse est, vt singulari quadam lege ciuili, vel praetoria inde constituta sit obligatio, l. legittima 6. ff. de pactis. Sic pactum donationis, qua promittitur alicui dominum, antiquitus nullam producebat efficacem obligationem; Iustiniani tamen singulari quadam lege postmodum efficac inde producta est obligatio, & actio, §. alia auctem, vers. & ad exemplum. Insti. de donationib. & l. quis argentum 35. in princ. & §. 1. C. de iur.

4. Atqui nulla lege, nulla constitutione, nullo praetoris decreto constitutam legimus, vel comprobatam obligationem aliquam in Principem alijue dominum, in cuius territorio praedones iter facientibus aliquid per vim abstulerunt, ad damnum illud eis rescarcendum. Id ergo sine lege affirmandum non erit, per text. in l. 5. in princ. ff. de proba. & l. illam 19. ibi, Et quod nulla constitutio super huiusmodi collatione posita esset. C. de collationib. & §. actionum auctem, vers. quamuis enim. Insti. de actionib.

5. Atque huius conclusionis certitudinem secundo loco ex causis obligationem facile discernere possimus. Obligationum cause a Iustiniano Imperatore proponuntur quatuor, contractus, quasi contractus, maleficium, quasi maleficium, §. sequens diuisio. Insti. de obligat. Ex contractu si obligatus est territorij dominus, vel ex stipulatione obligatus est, vel ex inominato contractu, do, vt facias; si quidem ceteros contractus hic locum habere non nisi inepte dixisset. Sed ex stipulatione non tenetur; tum quia nulla conuentione, nullus consensus de rescarcendo illo damno inter dominum territorij, & viatorem intercessit; cum tamen omnis contractus conuentionem & consensum deest. l. 1. §. conuentionis, ff. de pactis. Tum, quia omnis stipulatio non nisi inter praesentes contrahitur. l. 1. in princ. ff. de verb. oblig. & §. item verborum obligatio, Insti. de iuril. stipul. Cum tamen saepenumero viator, quando transit per alicuius territorium, ne quidem videat ipsummet dominum.

6. Neque hic dici potest per publicanum vestigalium extingentem contrahi stipulationem, quippe cum publicanus accipiendo